

Трагічні сторінки минулого

Сьогодні ми вдивляємося в ті сторінки історії України радянської доби, що були сповиті серпанком забуття, намагаємося ліквідувати «білі плями» минулого. До таких «плям» належить і проблема масових репресій та беззаконня, які чинились сталінським режимом. Пік репресій, спрямованих на вилучення «контрреволюційного елемента» припадає на другу половину 1937 року. Сигналом для розширення каральних акцій стала телеграма НКВС від 4 липня 1937 року. Встановлюється ліміт на арешти на певну область, край. Найбільш активних антирадянських елементів і колишніх куркулів, церковників та інших контрреволюціонерів після розгляду трійками їхніх справ належало розстріляти (перша категорія). Всі інші підлягали ув'язненню терміном від восьми до десяти років. Тогочасні масові арешти за сфабрикованими справами не обминули і робітників Славутського фаянсового заводу. Страшною сторінкою історії стали для них події 1937 року.

27 серпня 1937 року Славутським прикордонним загоном НКВС був заарештований Павлюк Михайло Ісаакович, 1901 року народження, уродженець і житель міста Славута, який довгий час працював покрівельником на заводі. На його утриманні була дочка віком 6 років. Його звинуватили у контрабандній діяльності, шпигунстві, контрреволюційній агітації та інших абсурдних злочинах. Кілька місяців енкаведисти примушували зізнатися підслідного у шпигунській діяльності. Незважаючи на заперечення Павлюка М.І. своєї вини, рішенням НКВС СРСР і прокурора СРСР від 19 грудня 1937 року він був засуджений до розстрілу. Нажаль, відомостей про місце розстрілу та поховання розшукати не вдалося.

Трагічна доля спіткала Васьківського Наума Васильовича, 1891 року народження, інспектора примусового бюро виправних працівників заводу, заарештованого 2 грудня 1937 року Славутським районним відділом НКВС. Приводом до арешту стало те, що в минулому, з 1913 до 1923 року він проживав в Америці, займався шпигунською діяльністю. Із довідки характеристики Славутської селищної ради від 3 грудня 1937 року: «Вів антирадянські розмови серед робітників: «В Америці краще жити, ніж у нас».

На квартирі у нього зосереджувався антирадянський елемент». Один із пунктів звинувачення Васьківського Н.В.: «Займався контрабандною діяльністю, здійснював нелегальні переходи кордону Польщу, відвідував у місті Острозі свого двоюрідного брата – ксьондза Скрипковського. Серед робітників фаянсового заводу проводив антирадянську пропаганду, вихваляв життя в капіталістичних країнах». Усі необґрунтовані звинувачення у шпигунській діяльності Васьківський Н.В. рішуче відкинув. Та це не зупинило особливу трійку УНКВС Кам'янець-Подільської області 8 грудня 1937 року винести йому вирок – ув'язнення в таборах терміном на 10 років. Повернутися до рідної домівки йому не довелося.

Гортаю поживклі від часу сторінки кримінальної справи Тиравського Івана Сигизмундовича, 1888 року народження, уродженця села Женишківці Віньковецького району, жителя м. Славута. Санкція на арешт, протоколи допитів – один, два, три, вісім ... Збиваюся з рахунку та гортаю далі. В протоколах, постановках, висновках – життя людини. Точніше – одна його сторона. Справа сфабрикована на зізнаннях самого заарештованого. Тиравський І.С., діловод за професією, секретар завкому заводу, був заарештований 29 листопада 1937 року Славутським районним відділом НКВС за звинуваченням у шпигунській діяльності на користь Польщі. Після перебування під слідством протягом кількох тижнів звинувачений визнав себе винним. Під побоями енкаведистів «підтверджувалися» злочини тих, кого називав сам слідчий. Рішенням НКВС СРСР і прокурора СРСР від 25 грудня 1937 року Тиравський І.С. був засуджений до розстрілу. Страчений 29 січня 1938 року у м. Києві. Обірвалося ще одне людське життя. Сиротою залишилася дочка Софія віком 10 років.

Переглядаю кримінальні справи, в яких розстріли слідували за розстрілами. Неймана Антона Карловича, 1901 року народження, помічника начальника пожежної охорони заводу також чекала доля багатьох робітників, репресованих сталінським режимом за сфабрикованими справами. 23 березня 1938 року він був заарештований Славутським районним відділом НКВС за звинуваченням у контрреволюційній пропаганді і шпигунській діяльності.

Один із пунктів звинувачення: «У 1917 році був членом соціалістично-демократичної групи «Єдність» у місті Покровську». Нейман А.К. визнав себе винним у всіх звинуваченнях, адже стосовно нього, як і тисяч жертв політичного терору, в ході слідства застосовувались нелюдські катування. П'ятимісячна обробка слідчими морально та фізично виснажила, зробила людиною, готовою на будь-які зізнання. Особлива трійка УНКВС Кам'янець-Подільської області 26 вересня 1938 року винесла йому жорстокий вирок – вища міра покарання. Страчений 28 вересня 1938 року в м. Кам'янець-Подільський. Не бачили більше свого батька двоє малолітніх синів (найменшому було 7 років), яких він, за велінням злої долі, залишив сиротами.

Ми ніколи не дізнаємося про що думали наші земляки, звинувачені в тяжких злочинах, йдучи у свою останню дорогу. Смерть ховає таємницю назавжди. А були вони в розквіті сил (від 37 до 49 років), трудилися і мріяли про самостійну Україну. Лише через 50 років – 11 травня 1989 року військовою прокуратурою Прикарпатського військового округу вони реабілітовані посмертно. Це розповідь про декількох репресованих робітників Славутського фаянсового заводу, а їх було значно більше. Ми не повинні замовчувати трагічні сторінки минулого.